

Особистість, право, держава: правова держава, права і свободи людини та громадянина.

Гаєвая О. В.

***Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків***

Що таке особистість? Особистість-це перш за все людина. Але не просто людина, а окремо взятий представник людського роду, який означається поняттям «індивід». Отже, особистість – це людина, індивід. Але він являє собою одночасно і соціоприродну, і соціальну істоту. А це означає, що одиничний, окремий представник людського роду втілює в собі єдність індивіда соціобіологічного та індивіда соціального. Природні задатки індивіда та його здібності можуть розвиватися у процесі пізнання, (у тому числі і навчання), та практичної діяльності. Недарма генія визначають, як поєднання краплини здібності та моря поту (тобто, як результат напруженої праці).

Треба враховувати, що у процесі еволюції людини, її біологічна природа дедалі більше збагачувалася соціальними компонентами. Тому можна сказати, що сутність людини соціальна. Якщо індивід – це окремо взятий представник людського роду, якому властиві неповторні природні і соціальні якості, то поняття особистості акцентує увагу на соціально значущих рисах людського індивіда. Особистість являє собою певну цілісність, систему багатоманітних якостей, рис індивіда. Вона здобувається індивідом у практичній діяльності, зокрема у праці та в спілкуванні з іншими людьми. Поняття особистості треба розкривати через практичну діяльність. Особистість має величезну кількість взаємопов'язаних суспільно цінних рис: розум, мудрість, емоції, воля, рішучість, навички, вміння, установки, переконання, інтуїція, самооцінки, наслідування, ризиковість, любов, ненависть, пристрасть, імпульсивність тощо. Ці якості мають, як природні, так і соціально значущі риси.

Щодо моральних якостей особистості, то вони носять тільки соціально значущий характер. Із численних моральних якостей можна виділити гуманізм, людяність, доброту, милосердя, совість, терпимість, ідейність, патріотизм, принциповість, ввічливість, добрі манери, працелюбність, єдність слова та діла, уважність, подвижництво, самозреченість, шляхетність, сором'язливість, миролюбство, вдячність, честь, вірність, відповідальність.

Звичайно, тим чи іншим індивідам властиві і багато негативних, аморальних якостей. До них, наприклад, можна віднести егоїзм, нігілізм, кар'єризм, грубість, користолюбство, чванливість, цинізм, наклепництво, зверхність, мстивість, злостивість, зазнайкуватість тощо.

Усі ці як позитивні, так і негативні соціально значущі якості є продуктом впливу суспільства, соціальних спільностей, окремих людей на дану особистість, а також продуктом самовиховання. Сформовані ж суспільством і

самою людиною її якості справляють величезний вплив на розвиток як суспільства, так і самої особистості. Саме тому ці риси, якості особистості, називаються соціально значущими.

Вчення про право є частиною соціальної філософії, яка розглядає цю проблему під своїм особливим кутом зору, зрозуміло, з опорою на конкретні дослідження юридичної науки. Ідея права неминуче пов'язана нерозривним ланцюгом таких понять, як закон, влада, правомірність примусу, покарання і, зрозуміло, ідея державності. Право виникло і існує із необхідності обмеження свавілля, антигромадських, антигуманних схильностей, спонукань, які відносяться до помилково зрозумілих особистих інтересів.

В системі політичної організації суспільства особливо важливе місце належить державі, в якому, як промені світла у фокусі лінзи концентруються найбільш животрепетні інтереси різних суспільних сил.

В історії політико-філософської думки, коли аналізується поняття «людина-держава», домінують три найбільші впливові традиції: універсальна, соціалістична і ліберально-демократична.

Перша обстоювала пріоритет цілого щодо частки. Людина сприймається в ній як істота, яка повністю інтегрована в державне ціле. Наприклад, у Гегеля мета держави – не захист життя і власності людини, індивіда, а, навпаки, захист держави людиною.

Друга виходить із ідеї, що людина є носієм інтересів певних соціальних груп і перебуває перед патронажем держави, під захистом всієї могутності державного панування. Практично держава визначає всі сторони громадянської та особистісної життєдіяльності всіх верств населення.

Третя базується на ідеї правової держави, розглядаючи її як результат суспільного договору між самостійними, незалежними один від одного індивідами, які володіють рівними правами і свободами.

Якщо подивитися на процес становлення і розвитку правових, демократичних гарантій з боку держави щодо людини, індивіда, як необхідних умов для формування національної держави, то в історичному плані можна виділити кілька періодів.

Перший період (XVI-XVIII ст.) – загроза фізичній безпеці індивіда, тобто загроза індивідуального насильства. Мета держави визначитися тим, що вона гарантує безпеку життя і власності. Для досягнення мети держава має відповідні засоби: поліцію, суди, «державну монополію» на владу.

Другий період (з кінця XVIII ст.) – загроза індивіду з боку держави, деспотизму, тоталітаризму. Мета держави – безпека індивіда від загрози самої держави, тобто свобода і рівність. Засоби досягнення мети: права людини, принцип розподілу влади, право громадян на спротив незаконній реалізації державної влади.

Третій період (XX – XXI ст.) - загроза індивіду, що виходить з економічної нерівності і вільного ринку. Мета держави – соціальна справедливість. Засобами її досягнення є система правового забезпечення.

Слід констатувати, що в Україні почався процес переходу від проголошеної національної державності до будівництва національної

держави, оскільки всім нам належить пройти, пережити, нелегкий період становлення і зміцнення конкретних та ефективних гарантій соціального забезпечення життєдіяльності людини, що пов'язується з розробці і зміні нашої Конституції та формуванням громадянського суспільства і рішучими кроками у реформуванні економіки країни.

За всі роки незалежності України принципи прав людини, закладені в законодавстві, міжнародних зобов'язаннях та Конституції України, поки що так і залишилися проектами державного й соціального будівництва, не стали реальними підвалинами громадянського суспільства та механізмами державного управління. Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. На жаль, в Україні немає практично жодного права людини, яке б не порушувалося. Тому, в цей важкий перехідний період, в якому сьогодні опинилась наша держава, дуже важливо, щоб було використано чотири фактори трансформування суспільства: здатності суспільства до консолідації і єдності у розбудові своєї держави; темпів становлення нових економічних і політичних відносин; динаміки зміни і взаєморозуміння поколінь; вихованню політичної соціалізації молоді.

ЗАЯВКА

**на участь у міжвузівському науково-практичному семінарі
«Філософія в сучасному світі»**

Філософські проблеми права і держави
**Гасвая О. В., к. ю. н., доцент кафедри права
Факультету інтегральної підготовки
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»**

Секція №2
Тільки публікація матеріалів
067-598-52-74
066-692-37-09
gayevaya_aleks@mail.ru